

ВПЛИВ СПОЖИВЧОГО РИНКУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Окреслюючи питання ролі споживчого ринку в економічній системі, не можна оминати увагою його політичну роль, а саме вплив на забезпечення економічної безпеки держави, передусім, продовольчої та зовнішньоекономічної. Так, на споживчому ринку реалізуються продовольчі товари, які забезпечують базові потреби суспільства, що знаходяться на першому рівні ієрархії потреб А. Маслоу. Продовольча безпека визначає рівень продовольчого забезпечення країни, який гарантує соціально-економічну та політичну стабільність у суспільстві, якісний розвиток людського капіталу.

Ознаками стану продовольчої безпеки є:

- забезпечення населення основними продуктами харчування за рахунок національного сільськогосподарського виробництва та інших галузей АПК;
- підтримка на стабільно задовільному рівні обсягів виробництва основних продуктів харчування за кількісним асортиментом та якістю, що дозволяє забезпечити доступ до нього всім соціальним групам відповідно до медичних норм;
- розвиток сільгоспвиробництва без порушення екологічної рівноваги та одночасне вирішення соціальних проблем села [1, с. 318];
- підтримання високої якості продовольчих товарів, тощо.

Роль споживчого ринку проявляється також у забезпечення зовнішньоекономічної безпеки, яка являє собою такий стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов розвитку економіки завдяки її активності у світовому поділі праці [2]. Сутність цієї складової економічної безпеки полягає у недопущенні виникнення істотної залежності держави від кон'юнктури зовнішніх ринків товарів і послуг, у тому числі споживчого призначення, переважання у структурі зовнішньоекономічних зв'язків одного чи декількох провідних партнерів, а також у незбалансованості експортно-імпортних потоків споживчих товарів і послуг.

Залежно від запитів ринку повинен радикально змінюватися процес виробництва в напрямі максимального підвищення його гнучкості. Оновлення, розширення номенклатури, підвищення якості об'єктивно обумовлюють скорочення «життєвого циклу» споживчих товарів. Лише тісна взаємодія споживчого ринку з розвитком всіх фаз суспільного відтворення: виробництва, розподілу і споживання сприяє забезпеченню ефективного розвитку і функціонування суспільного відтворення.

У зовнішньому середовищі споживчого ринку можна виділити сукупність елементів, які непрямо пов'язані з ним, але впливають на його функціонування та подальший розвиток. В економічній літературі існує декілька підходів до аналізу зовнішнього оточення непрямого впливу на функціонування споживчого ринку. Окремі дослідники виділяють економічні, соціальні і політичні фактори. Такий підхід, на нашу думку, є надто спрощеним і не враховує всієї різноманітності впливів на споживчий ринок. Більш деталізований перелік факторів макрооточення представлено у монографії Л. Лігоненко [3, с.15–16], у якій передбачено економічні, правові, інституціональні, техніко-технологічні, соціально-культурні та демографічні, природні.

Зовнішнє середовище безпосереднього впливу на функціонування споживчого ринку можна охарактеризувати як сукупність інших ринків (структурних елементів національного ринку), які безпосередньо впливають на функціонування споживчого ринку. Один з найвідоміших

представників неокласичної школи економічної теорії А. Маршалл зазначав, що організація ринку тісно пов'язана одночасно і як причина, і як наслідок з грошима, кредитом і зовнішньою торгівлею [4, с.6].

У свою чергу, споживчий ринок може здійснювати істотний вплив на характер і зміст функціонування і розвитку інших ринків – елементів системи, і таким чином брати активну участь у формуванні додаткових можливостей для власного розвитку. Через взаємозв'язок з іншими ринками (ринком ресурсів, фінансовим ринком тощо) споживчий ринок на основі цих зв'язків формує основні макроекономічні пропорції.

Зміни, які відбуваються в сучасному політичному, економічному, соціальному житті, вносять свої корективи. На сучасному етапі відбуваються істотні структурні зрушення на споживчому ринку, змінюються обсяги товарної маси та обсяги послуг, що на ньому циркулюють, змінюються ціни. У свою чергу, це спричиняє зростання обсягів і рівня економіки, ускладнення господарського розвитку, посилення суперечностей між виробником і споживачем, монополістичних тенденцій, тощо.

За таких умов ринкова саморегуляція споживчого ринку неспроможна забезпечити ефективний і стабільний його розвиток та формування оптимальних соціально-економічних пропорцій. Тому ринкова саморегуляція повинна доповнюватися системою певних дій та важелів впливу з боку держави. Як справедливо зазначив Л. Саркісян, «держави повинна вивчати закономірності, які характеризують кількісні процеси у сфері виробництва та споживання, зміну співвідношення та частку різних учасників ринку, захищаючи інтереси споживачів, вітчизняних виробників та свої інтереси» [5, с. 45–49].

Таким чином, роль споживчого ринку у реалізації економічної безпеки держави зводиться до реалізації таких завдань: економічних – ефективність функціонування споживчого ринку визначає результативність діяльності всієї соціально-економічної системи; соціальних – на споживчому ринку задовольняються матеріальні і нематеріальні потреби людей, що забезпечує відтворення головної продуктивної сили суспільства – людського капіталу; технологічних – висока сприйнятливості споживчого ринку до нововведень є прискорювачем розвитку науково-технічного прогресу; політичних – забезпечення економічної, передусім, продовольчої безпеки.

1. Мазаракі А.А. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів: монографія / А.А. Мазаракі, О.П. Корольчук, Т.М. Мельник та ін; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: КНТЕУ, 2010. – 718с.

2. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс].: [сайт] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=970&cat_id=38738 – Назва з екрану.

3. Лігоненко Л. О. Споживчий ринок України: методологія дослідження та регулювання: монографія / Л. Лігоненко. – К.: Киев. торг.-екон. ин-т., 2007 – 378с.

4. Маршалл А. Принципы экономической науки. – Т. 2. – М.: Прогресс, 1993. – 435 с.

5. Саркісян Л.Г. Формування механізму подолання економічних диспропорцій розвитку внутрішньої торгівлі / Л.Г. Саркісян // Вісник Львівської комерційної академії. Львів: ЛКА, 2005. - Вип. 19. - С 45-49.